

ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑΣ:

“ΚΙΤΡΙΝΕΣ ΦΛΟΓΕΣ,”

Η ποίηση στον αιώνα μας σ' όλη την Εύρωπη γενικά περνά μια περίοδο παρακμής. Ίσως στην Ελλάδα ή παρακμή αυτή να είναι ακόμα εμφανέστερη παρά άλλου· στην Ελλάδα και η άκμή της ποίησης δεν υπήρξε ποτέ απόλυτα επιβλητική, δημιουργήθηκε από σχετικά ελάχιστους, δεν υπήρξε ποτέ άρκετά δυναμική ώστε να πλάσει παράδοση που όσο κι' αν φθίνει όταν συνεχίζεται από ποιητές που δεν είναι τίποτε άλλο παρά μιμητές, χωρίς προσωπική εμπνευση, εμποδίζει όμως μερικά υπερβολικά παραστρατήματα. Είναι πιθανό στη Δύση κάποια νεοελληνικά στιχουργικά κατασκευάσματα που προσβάλλουν και τη στοιχειωδέστερη καλαισθησία να μην είναι δυνατό να δοθούν το φως της έκδοσης. Όμως παρ' όλες τις διαφορές στο βαθμό της παρακμής το φαινόμενο είναι καθολικό. Το αντιπροσωπευτικό είδος στίχου της σημερινής λογοτεχνίας είναι το μυθιστόρημα. Οι αιώτες πολλές και η κριτική τις έχει αναπτύξει. Αλλά και τα καθολικότερα φαινόμενα όσο κι' αν έχουν τις ρίζες τους μέσα σ' αυτή τη σύσταση της ζωής μιας εποχής, όσο κι' αν είναι τα ίδια ή ζωή, δεν αποκλείεται, τούναντίον επιβάλλεται, μια που η ζωή είναι τόσο πολυσύνθετη, να παρουσιάζουν εξαιρέσεις, καθαρά ατομικές που χωρίς να είναι δυνατό ν' αλλοιωθούν τη χαρακτηριστική εμφάνιση του συνόλου, είναι πάντοτε αξιοπαρατήρητες κ' ενδιαφέρουσες.

Μια τέτοια εξαίρεση μας προσφέρει σήμερα η Μυρτιώτισσα με το καινούριο βιβλίο στίχων της «Κίτρινες Φλόγες». Ίσως μάλιστα να μην είναι τυχαίο πώς η εξαίρεση αυτή προέρχεται από γυναίκα. Άλλοτε γράφαμε πόσο αποκρούω το χωρισμό των έργων σε έργα αντρών και γυναικών άμα ο χωρισμός αυτός γίνεται για να κριθούν τα έργα των γυναικών με μια επίεικεια, με μια συγκρατημένη που στο βάθος δεν κρύβουν τίποτε άλλο παρά μια κάποια περιφρόνηση των γυναικείων δυναμικότητων. Οι γυναίκες που θέλουν να συναγωνιστούν τον άντρα πρέπει να άπαιτούν οι ίδιες να κρίνονται με το ίδιο μέτρο, να θεωρούνται ίσοι. Άλλ' άμα ο χωρισμός αυτός δεν ύπονοει τίποτε άλλο παρά μια με ίση αξία διαφοροποίηση της παραγωγής ένεκα της διαφορετικής σε πολλά ιδιοσυγκρασίας των δύο φύλων, τότε είναι πιθανόν ανάγκη να παραδεχτούμε πώς οι περισσότερες γυναίκες έχουν τις εξαιρετικά αναπτυγμένο το συναισθηματικό στοιχείο θά διατρέπουν ως συγγραφείς στη συναισθηματική λογοτεχνία. Δεν ξέρω αν η ποίηση είναι προορισμένη να μαρτυρεί έντελως ή αν καινούριοι πράκτορες θά την αναγεννήσουν, δεν ξέρω περισσότερο αν η γυναίκα θά παραμείνει πάντα συναισθηματική, (το μέλλον δεν προδικάζεται εύκολα κι' άλλωστε το μόνο που ενδιαφέρει είναι να παρακολουθούμε και να παραδεχόμαστε την κάθε εξέλιξη σ' α σωστή, άφου τή δημιουργήσει ή ανάγκη, ή ζωή,) δεν ξέρω τι θά γίνει αύριο σήμερα όμως νομίζω πώς είναι βέβαιο ότι αν κάποιος μπορεί να διατηρήσει κάποια φλόγα στη δάδα της συναισθηματικής ποίησης που σβύνει ο κάποιος αυτός θά είναι σχεδόν αποκλειστικά οι γυναίκες εκείνες οι όχι έντελως συγχρονισμένες, αλλά που έμειναν πίσω όχι από απόλυτη άδυναμία να συγχρονιστούν με μονάχα γιατί δεν πρόφτασαν ακόμα. Έκείνες δε μμπούνται αισθάνονται ζούν ειλικρινά σήμερα ο,τι ζήσαν εις κάποιον χρόνο τώρα.

Η Μυρτιώτισσα στις Κίτρινες Φλόγες δε μας λέει τίποτε καινούριο, τίποτε καινούριο ούτε καν για τον έαυτό της τίποτε άλλο ήπ' ο,τι μας είχε πει κι' άλλος στην πρώτη της συλλογή διηγημάτων, δε φέρνει τον καινούριο σπινθήρα, δεν άνοίγει τον καινούριο δρόμο που τόσο τον χρειάζεται η ποίηση για να ξαναγεννηθεί και να μπορέσει να ζήσει. Αλλά ενώ επαναλαμβάνει σκοπούς μας μεταξίδουν ποιητικά μια συναισθηματική θλιμένη διάθεση...

είνε φανερό ή άμεση έπιρροή του Μαίτερλιγκ) δε διακρίνουμε τις άδυναμίες του μιμητή, άδιάκοπα αντιλαμβάνομαστε πώς ο,τι τραγουδεί το αισθάνεται και το ζει έντονα ή ίδια, κ' έτσι κατορθώνει να ξαναδώσει θροσιά και μια καινούρια συγκίνηση με μοτίβα τόσο μεταχειρισμένα που τα πιστεύαμε σχεδόν εξαντλημένα. Σ' εποχή που το άτομο έχει σχεδόν άπορροφηθεί από το σύνολο, όπου ζει την ατομική του ζωή σχεδόν συγχωνευμένη με τη συνολική, όπου ο πιο ατομικός παλμός συγκεντρώνει συνολικούς παλμούς και μεταξίδει παλμούς στο σύνολο, ή Μυρτιώτισσα κατορθώνει να ζει πραγματικά περιορισμένη μέσα στον έαυτό της, μέσα στις έντελως δικές της άναμνήσεις, μέσα στην έντελως δική της Άγάπη, μέσα στον έντελως δικό της πόνο. Κι' αυτή τη ζωή τη ζει τόσο ειλικρινά, τόσο παθητικά, και σύγχωνα τόσο μελωδικά, τόσο άρμονικά, που το επαναλαμβάνω μ'ς συγκινεί κι' ανθρώπινα και καλλιτεχνικά.

Η Μυρτιώτισσα άφηγείται, ούτε καν μετριοσιώνει, το βαθύ της καημό. Το τραγούδι της είναι ένας άδιάκοπος θρήνος για ένα νεκρο που άρκετά παραστατικά μ'ς τον ζωγραφίζει... Μά είναι τόσο βαθύ και τόσο άληθινός ο καημός της που αθόρμητα παρά συνειδητά, δεν ξεφεύγει ποτέ σε υπερβολικές διαχύσεις, εκφράζεται πάντα λιτά, λεπτά, συγκρατημένα, ειλικρινά, συγκλονιστικά. Άποφεύγει κάθε τόνο ρομαντικό, παραμένει πάντα άπλός κι' άπερίοριστος... Τραγουδεί στα τραγούδια της ένα πάθος συγκεκριμένος και άπερίοριστος που ίσως γαλήνιζε πιά άφου μπορεί και τραγουδεί μ'ς που και γαληνεμένος διατηρεί όλη την ένταση μιας ψυχής παθητικής, αισθητικής και μόνο, τραγουδεί άπαλά, πολύ μελωδικά. Γύρω του έλπει εικόνες εικόνες της Φύσης και μόνο της Φύσης, βλέπει τις εικόνες, τα τοπεία που κάποτε πραγματικά τον περιβάλλανε, τις ξαναβλέπει όπως τις είδε, αλλά και μ' έναν ιδιαίτερο χρωματισμό, τις ξαναβλέπει μέσα σε μια άτμόσφαιρα που τώρα την δημιουργεί αυτός, βλέπει τη Φύση μέσα σε μια άτμόσφαιρα υποκειμενική, συναισθηματική, νοσταλγική, μελωδική.

Θά ήταν υπερβολικό να χαρακτηρίσουμε τα τραγούδια της Μυρτιώτισσας μουσικά. Τους λέει για αυτό ή βαθύτερη σύνθεση, ή συνειδητή επιβλητικότητα είναι όμως άδιάκοπα, το ξαναλέω, μελωδική. Τόσο μελωδική που γοητευμένοι ήπ' αυτή τη φωνή της κι' από το νόημά της που κραπάνω εξέθεσα, το νόημα του άβυθου καημού ληρμονοίμε σχεδόν πώς μονότονα επαναλημμένα στον έλοόνα τον ίδιο σκοπό, ένα σκοπό είπωμένο, ληρμονοίμε πώς ούτε στις εκφράσεις ούτε στις εικόνες μ'ς παρουσιάζουν τίποτε το εξαιρετικά πρωτότυπο, παραβλέπομε ακόμα και κάποιες άτελειες της μορφής που πιθανό να μη δουλεύθηκε όσο θά μπορούσε. Το τραγούδι της Μυρτιώτισσας, όπως το είπα, έχει κάτι το πολύ αθόρμητο, μ'ς κι' όταν ακόμα φαίνεται πρόχειρο ποτέ δεν έμφανίζει τίποτε το άκαλαίσθητο. Θά μπορούσε μόνο να είναι κάποτε ακόμα τελειότερο.

Έξχωριστά μέσα στη διάθεση του συνόλου είναι μερικά τραγούδια «Στο γιό μου», τα πιο πρωτότυπα ίσως της συλλογής, με μια συγκίνηση έντελως εξαιρετική, και μερικά ήθονιστικά τραγούδια. Αυτά φανερώνουν μια δύναμη, μια όρμη συγκεντρωμένη, κι' ένα δέσιμο πολύ σφιχτό, προσόντα που κάπως λείπουν από τ' άλλα τραγούδια.

Οι «Κίτρινες Φλόγες» συνοδεύονται από ένα πρόλογο άρκετά αναλυτικό του κ. Παλαμά. Γιατί να μην γράψει ο Παλαμάς πρόλογους μόνο σε τέτοια βιβλία; Σπατάλλωσε τόσο πολύ τους πρόλογους του που τώρα δεν μπορούν πιά, όπως θά έπρεπε, να προσδώσουν αξία σ' ένα βιβλίο, κι' όμως οι «Κίτρινες Φλόγες» θά είναι αξίες μιας διάκρισης ξεχωριστής.

Όσο κι' αν δεν λένε τίποτε καινούριο, μέσα στη σχεδόν απόλυτη άνυπαρξία της νεοελληνικής ποίησης τα τελευταία χρόνια, μ'ς μεταξίδουν ποιητικά μια συναισθηματική θλιμένη διάθεση...